

Egede Instituttet 1998

1. Styret og administrasjonen

Egede Instituttets styre har fra årsmøtet 1998 bestått av Tormod Engelsviken (leder), Lars Erik Nordby, Mirjam Bergh, Notto R. Thelle, Jan-Martin Berentsen (oppnevnt av staten f.o.m. 1/1 -96), Tore Laugerud (instituttleder) - og varamedlemmer Torleif Elgvin, Arne Tolo og Harry Vik. Det har vært holdt 4 møter og 30 saker har vært behandlet.

Instituttet har vært ledet av misjonsprest, cand. theol. Tore Laugerud, i 30 prosent stilling. Instituttleder har også vært redaksjonssekretær for Norsk tidsskrift for misjon. Biblioteket har vært ledet av bibliotekar Eva Berger Jørgensen, i halv stilling. Bibliotekar Inger Johanne Gillebo var engasjert i biblioteket i halv stilling i perioden 01.03-31.12 med lønnstilskudd fra arbeidsmarkedsetaten. Arbeidet med nyreligiositet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall i 20 prosent stilling, f.o.m. 01.07. I første halvår vikarierte døveprest Arne Christian Hallset i stillingen. Professor dr. theol. Jan-Martin Berentsen har redigert tidsskriftet. Regnskapet har vært ført av Kai Rune Byberg og overtatt av Jorunn Nordstrand f.o.m. 15.10.

2. Aktiviteter

2.1. Biblioteket

Egede Instituttets bibliotek hadde i 1998 en tilvekst på 178 bind. Det gir en total mengde på 10.708 bind. Bokmassen omfatter litteratur innenfor fagområdene misjons- og religionsvitenskap, den tredje verdens teologi og global kristendom. Instituttet pretenderer å ha landets beste og mest omfattende boksamling innen feltet nyreligiositet. I 1998 ble det konvertert 691 boktitler og 162 tidsskrifter fra kortkatalogen. Det medfører at nærmere 2/5 av instituttets totale bokmasse nå

er registrert på data. Tidsskriftabonnementet omfatter 64 periodika. En stor del av disse utgis i den tredje verden.

Biblioteket har hatt et jevnt, godt år når det gjelder utlån og referansespørsmål. Fjernlånet har steget noe, men fortsatt er det ikke mulig å ta ut utlånsstatistikk for Els bibliotek. Biblioteket samarbeider nært med biblioteket ved Det teologiske Menighetsfakultet.

Det ble høsten 1998 fattet vedtak om å skifte bibliotekssystem fra MICROMARK til BIBSYS, som i dag brukes av de aller fleste universiteter og offentlige høyskoler (over 60) i Norge. Dette vil øke brukernes tilgang til biblioteket (alle med internett-tilknytning kan søke i BIBSYS) og gi visse besparelser på driftssiden.

Egede Instituttet har også i 1998 ordnet innkommet materiale fra Argus til klipparkiv i nyreligiøsitet etter et omfattende emneregister og tilrettelagt det for brukere fra utdanningsinstitusjoner og organisasjoner som samarbeider om prosjektet. Disse var med i 1998: Det teologiske Menighetsfakultet, Institutt for Kristen Oppseding, Emmaus, Fjellhaug skoler og Luthersk Bibel- og Menighetsseminar (Den Evangelisk-Lutherske Frikirke).

2.2. Norsk tidsskrift for misjon

Norsk tidsskrift for misjon (NOTM) har i 1998 utkommet med 4 nummer a 64 sider. Artikkelstoffet inneholdt faglige bidrag om misjonsvirksomhet, misjonsstrategi, misjonshistorie, 3.verdensteologi, global kristendom, religionsmøtet, foruten rapporter, oversiktsartikler og bokanmeldelser. Nr 1 og 2 formidlet stoff fra Egede instituttets refleksjonsprosess «Misjonsforståelse på norsk». Nr 4/98 var et temanummer om Religionsmøtet. Tidsskriftet har 4 alternerende faste spalter: «Fra misjonærens synspunkt», «Økumenisk misjonsperspektiv», «Evangelikalt misjonsperspektiv» og «Misjonsstrategisk hjørne» som har vært redigert av henholdsvis Ola Tulluan, Kjell Nordstokke, Tormod Engelsviken og Hans Thore Løvaas.

Abonnementstallet pr. 31/12-98 var 381, av disse er 332 betalende. Det er omlag samme status som de to foregående år. Opplaget er 500. At et vitalt, felles fagtidsskrift som NOTM har vanskelig for å øke abonnementstallet, reflekterer trolig både et betydelig sprik i misjonsforståelse, men også en grunnleggende mangel på samhandling, koordinering og konsentrert kraft i norsk misjonsbevegelse ved inngangen til et nytt århundre. Ei er opptatt av denne utfordringen og vil gjerne bidra til at den settes høyt på dagsordenen i kirkesamfunnene og misjonsorganisasjonene.

Media Øst Trykk (tidligere Indre Smaalenenes Trykkeri) som har hatt trykking, adresse- og abonnementservice for tidsskriftet, la av

policy-messige og maskinelle grunner ned sin adresse- og abonnementservice fra 31.12.98. Ei vurderer for tiden nye samarbeids- og tilknytningsformer.

2.3. Missiologisk forum

Missiologisk forum er et misjonsfaglig forum under Egede Instituttet. Formålet er å: a) stimulere til forskning og studier; b) skape kontakt- og faglig utveksling på tvers av kirke-, organisasjons- og institusjonsgrensene; c) utgjøre et forum for presentasjon og tilbakemelding på egne arbeider; d) informere om trender og tendenser innen internasjonal forskning.

I 1998 har det vært avholdt en avsluttende temakveld i refleksjonsprosessen. *Misjonsforståelse på norsk*. Prosessen har bestått av tre stadier: kartlegging, vurdering og veien videre. Innledere på avslutningsmøtet, «Mot en ny praksis» var Knud Jørgensen (Kirkens Nødhjelp), Tor B. Jørgensen (Det Norske Misjonsselskap) og Billy Taranger (generalsekretær i Baptistsamfunnet, leder av Norges kristne råd). Formålet med prosessen, som har pågått siden 1997, er å trekke kirkesamfunn, organisasjoner og institusjoner med i en felles refleksjon om misjonsforståelsen i en tid preget av sterke endringer kirkelig, samfunnsmessig og kulturelt. Materialet er trykt i Norsk tidsskrift for misjon.

I tillegg arrangerte Missiologisk Forum, i anledning Kirkenes Verdensråds generalforsamling i Harare, et seminar i samarbeid med Mellomkirkelig råd for Den norske kirke om KV-dokumentet: *Mission and Evangelism in unity today*. Innledere var Stig Utne (Mellomkirkelig råd), Tormod Engelsen (professor v/Menighetsfakultetet, leder av Mellomkirkelig råd) og Lars Erik Nordby (Metodistkirken/Norges kristne råd). Oppslutningen om møtene har vært noe synkende med henholdsvis 17 og 15 deltagere. Forumet har ca 70 medlemmer som mottar løpende informasjon om virksomheten. Møtene er åpne for alle.

2.4. Nyreligiositet

Innenfor feltet nyreligiositet har arbeidsoppgavene vært: a) Oppbygging av bok- og tidsskrift-samling, klipparkiv (se punkt 2.1. ovenfor); b) studie- og kartleggingsarbeid; c) kurs- og foredragsvirksomhet; d) samtaler med avhoppere fra nyreligiøse bevegelser; e) pressekontakt og informasjon; f) forskningsprosjekt (se punkt 2.5. nedenfor). Studie- og kartleggingsarbeidet (b) har vært konsentrert om sektofre. En fellesskandinavisk fagkongress for sektofferproblematikk ble arrangert for annen gang i august 1998. I samarbeid med

Kirkerådet og Institutt for Sjelesorg har EI arrangert et årlig kurs for kontakt- og ressurspersoner for informasjon om nyreligiositet i bispedømmene og frikirkene. Kurs- og foredragsvirksomhet ved bl.a. skoler og utdanningsinstitusjoner (c) har vært halvert i forhold til tidligere for å skape rom for nye tiltak.

EI opprettet i 1998 hjemmesider på internett. Sidene er knyttet til Den norske kirkes hjemmesider, og legger vekt på informasjon om nyreligiositet (e). Det ble i 1998 utviklet planer om å videreutvikle internettsidene til en informasjonstjeneste om nyreligiøse bevegelser, herunder okkultisme, med skolen som hovedmålgruppe, og søknad ble sendt til departementet 15.04.98. Søknaden er ikke besvart. Institutt for Kristen Oppseding har sagt seg interessert i et samarbeid om prosjektet. Et betydelig materiale er allerede lagt ut på nettet, men prosjektet lar seg ikke videreutvikle uten tilføring av ressurser.

I 1998 har arbeidet innen *Samrådsgruppa for nyreligiositet* blitt betydelig trappet opp. Gruppa ble opprettet i kjølvannet av Bispemøtets og Kirkemøtets arbeid med Kirken og nyreligiositeten i siste halvdel av 80-tallet, og utgjør et nettverk av kirkelige aktører innen nyreligiositetsarbeidet under ledelse av Kirkerådet. Gruppa har bl.a. arbeidet for at møtet med nyreligiositeten skal komme høyere på kirkens dagsorden, og at aktørene tilføres nødvendige midler til det arbeid de er bedt om å gjøre på vegne av kirken. Gruppa har bl.a. arbeidet fram en Kirkemøtesak om *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid*. Dette vil bli KM-99s hovedsak. EI er bedt om å forestå en faglig betenkning som skal legges fram for Kirkemøtet.

2.5. Forskningsprosjekter

Egede Instituttet leder forskningsprosjektet *Folkereligiositet og nyreligiositet*. Prosjektet ønsker å belyse utviklingstrekk innen folkereligiositeten i Norge. Særlig er en interessert i hvordan folkereligiositeten påvirkes av nyreligiøse bevegelser og strømninger. Prosjektet realiseres gjennom tre hovedelementer: a) Studier og forskningsbidrag; b) Konsultasjoner og seminarer, c) Publisering av en antologi e.l. der de ulike forskningsbidrag presenteres sammen med artikler av etablerte fagpersoner. Prosjektet er tverrfaglig og vil bestå av såvel deskriptive som normativt orienterte bidrag.

EI ønsker gjennom prosjektet å involvere etablerte fagmiljøer, kirkelige og ikke-kirkelige, i et samarbeid, samt å stimulere ny forskning på området. Et viktig element i prosjektet er en oppfølging av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenestes (NSD) undersøkelse om religion, høsten 1998. Gjennom et samarbeid bl.a. med DIAFORSK, vil en følge opp spørreskjema-undersøkelsen gjennom intervjuer med et

utvalg informanter i ulike deler av landet, som viser preferanse for alternativ religiøsitet. I tillegg vil en utlyse stipendier for å stimulere ny forskning. Prosjektets tidshorisont er 1998-2000.

Prosjektet ble forberedt våren 1998. Høsten 1998 ble Leif Gunnar Engedal engasjert som prosjektkoordinator, og man kom over i en mer konkret planleggingsfase. Bl.a. har man arbeidet med fastlegging av konsultasjoner, kriterier, innhold og form for utlysning av stipend, og med å kartlegge fagpersoner/miljøer som driver relevant forskning i forhold til prosjektet. Det er videre utarbeidet en intervju-guide til oppfølgingen av NSDs undersøkelse om religion. Som metodisk innfallsvinkel til intervjuene vil en anvende et livshistorieperspektiv. Feltarbeidet vil bli gjennomført våren 1999.

Egede instituttets styre har opprettet en styringsgruppe for prosjektet bestående av Tormod Engelsviken (Menighetsfakultetet/leder av EI), Tore Laugerud og Arne Tord Sveinall (EI), Leif Gunnar Engedal (Institutt for Sjelesorg), Paul Otto Brunstad (Norsk Lærerakademi), Pål Kjetil Botvar (Diaforsk) og Wenche Yamamoto (Peterstiftelsen). Prosjektet er finansiert gjennom en jubileumsgave fra Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon (DNKB).

Ei samarbeider også med Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) om forskningsprosjektet *Misjonierende menigheter - En undersøkelse av holdninger og engasjement i forhold til ytre misjon i menigheter i Den norske kirke*. I en situasjon da de lutherske misjonsorganisasjonene taper terreng, ønsker prosjektet å kartlegge hvilken rolle engasjementet for ytre misjon spiller i den selvforståelse og virksomhet som preger utviklingen av det lokale menighetsliv i Den norske kirke. Undersøkelsen kombinerer kvantitative (spørreskjema) og kvalitative (feltarbeid, intervjuer) forskningsmetoder. Prosjektet utføres av Harald Hegstad (leder), Tore Laugerud (medarbeider) og Hege Ringnes (assistent). Prosjektet startet 01.01.1998 og varer til 31.12.2000.

Prosjektet ble planlagt våren 1998. Gjennom et innledende feltarbeid hvor en møtte nøkkelinformanter i 4 bispedømmer ble det plukket ut 4 regioner for gjennomføring av en spørreskjemaundersøkelse. Våren gikk videre med til å utarbeide spørreskjemaet. Høsten 1998 ble undersøkelsen gjennomført blant menighetsrådsmedlemmer og kirkelig ansatte i de fire utvalgte regionene: Bærum (Oslo bispedømme), Sarpsborg prosti (Borg bispedømme), Sandnes prosti (Stavanger bispedømme) og Indre Helgeland prosti (Sør-Hålogaland bispedømme). På grunnlag av besvarelsene av spørreskjemaet plukket man ut en menighet i hver av regionene for oppfølgende feltarbeid med intervjuer. De fire regionene/menighetene representerer ulike menighetstypologi innen Den norske kirke.

Foreløpig er tre menigheter plukket ut: Helgerud (i Bærum), Tune (i Sarpsborg prosti), Nord Rana (i Indre Helgeland prosti). Den siste menigheten vil bli plukket ut senere. Parallelt har det vært arbeidet med innsamling av statistisk materiale fra misjonsorganisasjonene, menighetsrådsprotokoller, strategi- og virksomhetsplaner, årsmeldinger, rapporter, notater og annet skriftlig kildemateriell. Prosjektet går også gjennom den økumeniske og evangelikale misjonsteologiske debatt i etterkrigstiden med tanke på eklesiologiske problemstillinger, særlig knyttet til den lokale menighet.

2.6. Deltagelse i internasjonale prosjekter

Egede Instituttet deltar gjennom sitt medlemskap i NIME (Nordisk institutt for misjonsforskning og ekumenisk forskning) i flere internordiske forskningsprosjekter. *Missio Nordica-prosjektet* sikter på å gi en mest mulig fullstendig bibliografisk oversikt over bøker, artikler og upublisert materiale om misjon og tilgrensende fagområder som skrives i Norden eller av nordiske forfattere. Prosjektet har f.o.m. 1998 avviklet den skriftlige utgaven til fordel for internett-basert informasjon. Egede instituttet er det organisasjonsmessige forankringspunktet for *Missio Nordica* i Norge, og har ansvar for informasjon om og finansiering av prosjektet. Ei deltar gjennom NIME også i prosjekter om *Nordiske misjonsarkiver* og *Religionsteologi*.

3. Økonomi

Regnskapet for 1998 viser et driftsunderskudd på kr. 49.031 som ble belastet egenkapitalen som dermed utgjør kr. 37.510 pr. 31.12.98. Det betydelige underskuddet skyldes i hovedsak en økning i personal-kostnader, p.g.a. lønnsjusteringer og engasjement av ekstra bibliotekar (ubudsjettert egenandel), samt en radikal svikt i inntektene fra kirkeofringer.

3.1. Inntekter

Egede Instituttet driver sin virksomhet på grunnlag av gaver fra enkeltpersoner og menigheter, tilskudd fra kirkesamfunn/misjonsorganisasjoner og støtte fra staten. Statsstøtten er i dag avgjørende for driften av instituttet, men er i løpet av de siste fem år blitt redusert fra å utgjøre 40 til 30 prosent av inntektene. I detalj fordeler inntektene i 1998 seg slik:

I *skattefrie gaver* fra enkeltpersoner kom det inn kr. 43.175. Det er ca. 2000 mer enn foregående år og det høyeste tallet noensinne. Ei ble for 5-6 år siden innvilget rett til skattefradrag for gaver gitt til instituttet. I dette ligger en anerkjennelse fra det offentlige side av insti-

tuttets arbeid. Økningen reflekterer trolig at instituttet er i ferd med å markere seg tydeligere i kirkebildet. Samtidig synes det å være en trend at det er lettere å få gaver fra enkeltgivere enn fra støtteorganisasjoner (misjonsorganisasjoner, kirkesamfunn, lokalmenigheter).

Fra *misjonsorganisasjoner/kirkesamfunn* kom det kr. 61.350, ca. 2.500 mindre enn året før, og omregnet til 1998-kroner, vel det laveste tallet noensinne. Nedgangen har utvilsomt sammenheng med at mange sliter med sin egen økonomi, men reflekterer trolig også manglende vilje til å investere i samarbeidstiltak og prioritere forskning og studiearbeid i mange misjonsorganisasjoner.

Fra *menigheter og grupper* kom det kr. 13.452, hovedsakelig i form av kirkeofringer. Det er en nedgang på hele 10.000 fra fjoråret. Selv om tallet svinger sterkt da mange menigheter har offer til instituttet 3. hvert år e.l., tyder mye på at EI taper terreng i en sterkt økende konkurranse om kirkeofringene.

Forretningsmessige inntekter kom fra *nyreligiøsitetsarbeidet*, kr. 6.928, *Missiologisk forum* kr. 3.750 og *Norsk tidsskrift for misjon* kr. 148.636 (brutto, nettoinntekt kr. 5099). *Tilskuddet fra staten* var på kr. 218.000 (en reduksjon på kr. 7.000), og en hadde kr. 68.899 i *diverse inntekter*. Disse utgjøres hovedsakelig av en momsrefusjon for trykking av tidsskriftet over flere år (ca. 44.000), samt av renteinntekter.

3.2. Utgifter

I 1998 var *personalkostnadene* kr. 307.554. I dette inngår lønn til instituttleder, bibliotekar og instituttlektor i nyreligiøsitet. I tillegg kommer egenandel for ekstra bibliotekar med lønnstilskudd fra arbeidsmarkedsetaten.

Husleia var kr. 25.841 og innkjøp til *bøker og tidsskrifter* kr. 51.607 (tidsskriftene utgjorde av dette kr. 22.370). Utgifter til *kontorhold* og *diverse* beløp seg til henholdsvis kr. 35.783 og 33.408. Spesielle utgifter i forbindelse med *nyreligiøsitetsarbeidet* beløp seg til kr. 3414 og *revisjons- og regnskapsbonorarer* kr. 12.067. *NOTMs* utgifter var i 1998 kr. 143.547.

4. Konklusjon, utblikk

1998 har på flere måter vært et gledelig år for utviklingen av EI. Spesielt bør det vektlegges at gjennom jubileumsgaven fra DNKB og samarbeidet med KIFO er instituttet blitt i stand til å delta i og realisere viktige forskningsoppgaver. Ekstra arbeidshjelp i lange perioder har også gitt et løft i biblioteket.

Det er imidlertid viktig å være klar over at deltagelsen i forskningsprosjekter, samt omleggingen til BIBSYS-systemet i biblioteket, legger

betydelige nye arbeidsoppgaver både på instituttleder, instituttlektor og bibliotekar, uten at det har vært økonomisk mulig å avlaste disse gjennom tilknytning av nye medarbeidere, eller justering av stillingsprosentene. I lengden er dette uholdbart.

Egede Instituttet vil for fremtiden måtte nøye vurdere sin videre arbeids- og tilknytningsform for å bli mindre sårbar med hensyn til økonomi og personalsituasjonen. Styret har begynt å ta tak i dette arbeidet.

Tormod Engelsviken
leder

Lars Erik Nordby
nestleder

Tore Laugerud
instituttleder